

N:o 123.

Af herr **D. Holmgren** i Varnhem, *om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till straffprocesslag, byggd på jury-systemets och den fria bevispröfningens principer.*

Att vår domstolsorganisation och vår rättskipning, särskildt i fråga om brottmål, är föråldrad och i många afseenden otillfredsställande, torde få anses såväl af jurister som lekmän allmänt erkänt. Och att en reform af vår kriminella processrätt måste i sig innefatta ett utvidgande af det till nästan fullständig betydelselöshet nedsjunkna i våra underrätter ingående folkvalda elementers inflytande, medgifves också, om ej lika obetingadt. Ett fullständigt afhjelpande af de förefintliga bristerna skulle utom en omorganisation af domstolsinrättningen äfven innefatta en omgestaltning af åklagare- och sakkörareväsendet samt en omredigering af strafflagen, men framför allt ett införande i vår rätt af den fria bevispröfningens grundsats, hvilken lagskiparen redan nu i vissa fall ser sig tvungen att i strid mot gällande lag åtminstone i viss mån tillämpa, ehuru sådant naturligtvis långt ifrån kan ske i den utsträckning, som i rättens intresse verkligen kräfdes.

Lekmannaelementets upptagande såsom en själfständig faktor inom rättskipningen samt införandet af den fria bevispröfningen äro hörnstenarne i den rättsreform, som förr eller senare måste genomföras i vårt på detta område så betänkligt tillbakablifna land. De öfriga momenten i denna reform, huru viktiga de än hvar för sig äro, komma dock i andra rummet.

Redan det förslag till kriminallag, som lagkomitén 1832 framlade, inrymde åt nämnden en särskild befogenhet i brottmål, i det att i stället för den kollektiva rösträtt, som tillkommit och ännu tillkommer nämnden, hvarje dess medlem skulle enligt förslaget erhålla individuel rösträtt i fråga om den tilltalades friande eller fällande; skuldfrågans afgörande lades sålunda i nämndens hand; nämnden skulle erhålla den befogenhet, som i den moderna

brottmålsprocessen tillkommer juryn, dock med den viktiga inskränkning, som låg deri, att domen i dess helhet kunde i högre rätt öfverklagas. Detta jemte bibehållandet af det blandadt muntliga och skriftliga förhandlingssättet i stället för det enbart muntliga samt saknaden af alla anordningar för processens koncentration skulle emellertid, i fall förslaget hade blifvit lag, gjort detsamma tillämpning, om ej omöjlig, så åtminstone föga gagnelig. Jurysystemet, d. v. s. det verkliga jurysystemet, ej den karrikatur deraf, som bjudes i vår tryckfrihetslag med dess delvis af rätten valda jury, kräfver ju med nödvändighet att förhandlingarna — frånsedt den förberedande ransakningen — äro rent muntliga och fortgå utan eller med mycket korta afbrott till dess saken är utagerad, enär juryns utslag skall grunda sig på hvad dess medlemmar under förhandlingarna med egna öron hört och med egna ögon sett och icke på en i skriftliga protokoll affattad framställning, som enligt sakens natur aldrig kan fullt och troget återgifva hvad som inför rätten försiggått. Det ligger också i sakens natur, att den under sådana förhållanden af en i sitt dömande från det legala bevissystemets fjettrar fullkomligt frigjord corps afgjorda frågan om den tilltalades skuld i vanliga fall måste, *der intet fel mot rättsreglerna begåtts*, vara utan appell. Den fria bevispröfnings grudsats hade af lagkomitén obetingadt upptagits. Komitén yttrar nemligen, att »intet visst bevismedel eller bestämdt mått af bevis må betaga domaren friheten att med hänsyn till alla i målet förekomna omständigheter pröfva, om bevisningen är fullt öfvertygande eller icke». Detta var för snart sjuttio år sedan, men ännu i denna dag är den svenske domaren bunden af de bevisregler, som gåfvos i 17 kap. rättegångsbalken af 1734 års lag!!

I lagberedningens år 1849 framlagda förslag till ny rättegångsbalk framträder juryinstitutionen fullfjädrad, och beträffande rättsförhandlingens muntlighet yttras, att »blott genom att med egna sinnen uppfatta, hvad under ransakningen förekommer, kan man intränga i bevisningens sanning och rätta betydelse».

Efter den tiden hafva emellertid andra vindar blåst, och de, som sedan haft till uppgift att utarbета förslag till vårt rättegångsväsendes reformerande, hafva väl gjort vissa ansatser i syfte att bereda principerna om muntlig rättsförhandling och fri bevispröfning ett partielt inträde i vår rätt, men stält sig bestämdt afvisande mot införandet af jurydomstolar så väl som mot allt utvidgande öfver hufvud taget af det folkvalda domstolselementets befo-genhet.

Resultatet af det reformarbete på rättegångsväsendets område, som allt sedan de första årtiondena af vårt snart ändade sekel bedrifvits i vårt land, är, att vi i allt väsentligt stå, der vi stått, nästan ensamma i hela den ci-

viliserade världen, der numera med endast ett par undantag jurysystemet med dess konsekvenser, den muntliga rättsförhandlingen och den fria bevispröfnin- gen m. m., införts i alla land. Särskildt broderlandet Norges straffprocesslag af den 1 juli 1887, hvilken trädde i kraft den 1 januari 1890, erbjuder genom den konsekvens och fullständighet, hvarmed den i hela den kriminella rättskipningen och organisationen af domstols-, åklagare- och sakkörareväsen- det tillämpat den moderna rättens grundsatser, det bästa föredömet för oss.

Enligt denna lag afgöres i alla gröfre brottmål frågan om den anklagades skuld af folkvalde jurymän, som, obundna af alla beviseteorier, ega att döma efter fri öfvertygelse på grund af en samvetsgrann pröfning af det föreliggande bevismaterialet, »under det att straff-frågans afgörande tillhör de juridiskt bildade domarena; i mindre brottmål deltaga folkvalde »meddoms- män» med individuel rösträtt jemte domaren i både skuld- och straff-frågans afgörande. Lagens genomförande och tillämpning har trots den något ökade kostnaden för staten och de kraf den ställer på den enskilde medborgarens medverkan vid rättskipningen framkallat den största tillfredsställelse till och med hos dem, som förut varit dess ifrigaste motståndare, och alla de mot juryinstitutionen anförda invändningar hafva af erfarenheten vederlagts. Särskildt erkännes detta vara fallet med den bland juristerna och de konserva- tiva förut yttrade misstron till de folkvalde jurymännens kompetens att väl fylla sin uppgift; denna uppgift är också, bland annat genom den rättsunder- visning, som domaren har att i hvarje fall gifva dem, icke svårare, än att en hvar med vanligt sundt förstånd går i land dermed.

Den fria bevispröfnings fördelar torde icke behöfva påvisas, då de väl äro i det närmaste oomtvistade. »Lekmannadomens» företråde framför »juristdomen», beträffande en anklagads brottslighet, är icke lika allmänt erkänd. Härom yttrar emellertid en af våra anseddaste rättslärdre och domare, att densamma »låter det sunda, oförvillade omdömet säga sitt ord med vid rättens skipande, hvilket särskildt inom straffrätten är af vigt, då gränsen mellan det tillåtna och otillåtna ofta måste bestämmas med hänsyn till hvad lifvets vanliga förhållanden fordra». Att särskildt t. ex. nödvärns- och oaktsamhetsfall måste erhålla ett fördomsfriare och rättvisare bedömande af lekmannen än af den af juridisk formalism och hänsyn till en icke alltid lofvärd rättspraxis beherskade juristen, har ofta påpekats.

Med afseende på den anklagades behandling och domarens uppfattning af sin ställning till honom, skulle inrättandet af jurydomstolar medföra en lycklig förändring, fränsedt hvad de med juryinstitutionen sammanhängande förändringar i rättsväsendet i öfrigt måste föra med sig.

Då det ser ut som om något hopp ej kunde hysas om att snart få motse ett på regeringens initiativ tillkommet förslag till reform af vårt rätte-

gångsväsende i här antydd rigtning, men en sådan reform väl kan sägas utgöra ett af de viktigaste samhällsbehof, som för närvarande vänta på att blifva tillgodosedda, har jag ansett, att Riksdagen borde genom ett uttalande i saken söka förmå dem, det vederbör, att egna densamma nödig uppmärksamhet, så att ej nya sjuttio år må hinna förrinna, innan vi komma till den ståndpunkt i ifrågavarande afseende, der nu nästan alla civiliserade nationer befinna sig.

Jag vågar därför hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t ville utan dröjsmål gå i författning om utarbetande och framläggande för Riksdagen af ett förslag till straffprocesslag, bygd på jurysystemets och den fria bevispröfnings principer.

Stockholm den 28 januari 1899.

D. Holmgren.

N:o 124.

Af herr **L. P. Mallmin**, *om höjning af anslaget till ersättning för störtade eller skadade nummerhästar vid indelta kavalleriet.*

Vid 1884 års riksdag väcktes motion i syfte att rusthållare skulle erhålla ersättning för nummerhäst, som under tjenstgöring störtade eller så skadades, att han blefve till tjenstgöring som nummerhäst obrukbar. Så väl statsutskottet som Riksdagen fann frågan förtjent af synnerlig uppmärksamhet, men då tillräcklig utredning i ärendet ansågs saknas, anhöll Riksdagen,